MARIA EMANUELA ROŞA-ZAH

ÎMPRUMUTURILE DE ORIGINE FRANCEZĂ ÎN PRESA ACTUALĂ

Perioada postdecembristă a fost pentru România şi, implicit, pentru limba română una tumultuoasă, cu numeroase schimbări şi influenţe care s-au reflectat, în primul rând, la nivelul vocabularului, segmentul cel mai dinamic al unui idiom, lexicul putând fi considerat oglinda unei societăţi într-un anumit moment al dezvoltării ei. Discursul cunoaşte o dinamică fără precedent în această perioadă de mari şi importante transformări sociale. Omul modern are ca trăsătură dominantă *foamea de informaţie* (folosind o sintagmă des întâlnită în mass-media actuală), stimulată prin canale de ultimă generaţie, ai căror jurnalişti îşi asumă un rol esenţial prin răspândirea de informaţii. Modul în care se face diseminarea informaţiei este hotărâtor pentru limba actuală, deoarece, în bună măsură, jurnaliştii, moderatorii şi analiştii nu sunt numai formatori de opinie, ci şi „făuritorii" limbii române actuale.

Aşadar, rolul important pe care l-a avut în această perioadă mediul jurnalistic românesc a fost acela de a promova un anumit tip de limbaj. Presa, percepută ca o putere, influenţează comunicaţional „masele", impunând un anumit „model" lingvistic, nu întotdeauna benefic. Acestea sunt premisele pe baza cărora A. Goosse (1997, p. 63) afirmă:

> „La néologie est à la fois un bien et un mal. Un bien, parce qu'elle montre que la langue est capable de s'adapter à des conditions nouvelles […], un mal, parce qu'elle rompt sans cesse l'équilibre qui est à la base de la notion de système"

Avalanşa agresivă de termeni străini este consecinţa acestei dinamici a limbii române actuale, iar această pătrundere de unităţi lexicale noi are loc nu numai în limbajele de specialitate, ci şi în vorbirea cotidiană. Explicaţia utilizării acestor termeni în presa actuală, unde fenomenul are avantajul facilităţii, este destul de simplă: termenul este preluat ca atare ori din dorinţa de exprimare mai „literară", mai „cultă" sau mai „tehnică", ori din dorinţa de recuperare a rămânerii în urmă în diverse planuri, deoarece perioada comunistă a reprezentat un hiat între perioada interbelică şi perioada actuală, ambele de mare expansiune pentru vocabularul românesc. Limba este capabilă să se adapteze situaţiilor noi, să surprindă, în cuvânt, „noul" din realitatea înconjurătoare.

Cât priveşte influenţa franceză asupra limbii române, aceasta are o tradiţie de secole, fiind uşor de recunoscut în cele mai variate sectoare ale culturii şi civilizaţiei româneşti, în domenii precum: legislaţia, politica, viaţa socială, arhitectura, organizarea administrativă, modul de funcţionare a învăţământului, beletristica ori filosofia. Unul dintre cele mai importante capitole din istoria modernă a limbii şi literaturii române a fost determinat de influenţa franceză.

BDD-V680 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 05:17:46 UTC)

Un studiu sub aspect semantico-referenţial al lexemelor de origine franceză recent pătrunse în limba română[1] evidenţiază faptul că majoritatea acestora aparţin celor mai importante domenii ale ştiinţei şi ale culturii, respectiv acelor arii în care s-au produs remarcabile progrese şi transformări. Aşadar, elementele recente cu statut neologic aparţin unor sectoare variate, precum: alimentaţia, arta, astronautica, aviaţia, biologia, cinematografia, electricitatea, farmacia, fizica, informatica, literatura, medicina, muzica, psihologia, tehnica, televiziunea sau vestimentaţia.

În funcţie de nivelul de adaptare al acestora la sistemul lexico-gramatical al limbii române, lexemele se divid în patru categorii: împrumuturi lexicale adaptate, în curs de adaptare, franţuzisme şi xenisme de origine franceză. Structurilor asimilate din limba franceză li se alătură o categorie de lexeme cu bază multiplă, 2–4 baze, dintre care una este franceză. Cu privire la aceşti termeni, s-a făcut remarcat faptul că elementul inovator de factură franceză apare în extensia maximă, aşadar la toate unităţile din familia semantică în cauză.

Distanţa în timp ce se poate stabili între datarea cuvintelor în limba franceză şi împrumuturile în limba română determină formarea a două mari grupe de unităţi lexicale (cf. Niculescu 1978):

1. Formaţii lexicale recente în limba română, al căror etimon francez este vechi: *aeroclub* „*Aeroclubul* României primeşte 2 milioane de lei de la Transporturi” (ziare.com, 6 octombrie 2009), *bricolaj* „Adrian Năstase: Tratatul fiscal. Improvizaţie şi *bricolaj*” (ziare.com, 17 februarie 2012), *terariu* „Cât despre şerpi, vedeta de televiziune a precizat că aceştia sunt ţinuţi într-un *terariu* şi că îl poţi alege pe cel pe care vrei să ţi-l gătească bucătarul (ziare.com, 16 iunie 2014).

2. Elemente cu statut neologic în română, al căror etimon este recent şi în limba sursă:

(1) Distanţa maximă, în cele mai multe situaţii, este între 20 şi 30 de ani: *electroacustic* „[...] lucrări marcate de evoluţia ştiinţifică şi tehnologică (muzica electronică sau *electroacustică*, muzica asistată de computer, muzica cu baze matematice” (ziare.com, 21 mai 2014), *malnutriţie* „Mai exact, experţii în sănătate publică atrag atenţia că modificarea climei ar putea provoca *malnutriţie*, malarie, diaree, iar la nivelul anului 2030 vor fi nu mai puţin de 250 000 de decese pe an din aceste cauze” („Adevărul”, 28 august 2014), *mentenanţă* „Cu sau fără diplomă de Bac, tinerii începători în toate activităţile necesare sectorului de producţie sau *mentenanţă* vor fi instruiţi de echipa de profesionişti Carpatcement” („Adevărul”, 28 septembrie 2014), *microchirurgie*, *microfloră*. O altă categorie de lexeme este aceea pentru care diferenţa de timp se plasează între 10 şi 19 ani: *aeronaval* „[...] premieră în istoria ae-

[1] În discuţiile asupra împrumuturilor franceze din presa actuală, am folosit următoarele dicţionare: Dimitrescu 1997, DOOM^2, Imireanu 2001 şi Marcu 2010 , precum şi următoarele studii: Avram 2008, Barbu 2006, Bogdan-Dascălu 2006, Dima 2007, Dimitrescu 1995, Dimitrescu 2002–2003, Dimitrescu 2005, Guţu Romalo 2005, Sala 2010.

BDD-V680 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 05:17:46 UTC)

ronavală" („Adevărul", 11 iulie 2013), *alcoolemie*, *dactilogramă*, *fotoconductor*. Cazurile cu diferențe mai mici de 10 ani sunt relativ reduse numeric: *a apunta* „Un avion fără pilot *apuntează* pe un portavion american" („Adevărul", 11 iulie 2013), *fototecă, a metaboliza* „fenilcetonuria se manifestă prin incapacitatea organismului de *a metaboliza* proteinele alimentare" („Jurnalul național", 31 ianuarie 2011).

(2) Lexemele pentru care diferențele de timp sunt mai mici de 2 ani suscită, în mod deosebit, interesul specialiștilor. În această clasă, se integrează cuvinte precum: *casetotecă*, *cinefil* „Peste 3 000 de *cinefili* sunt așteptați sâmbătă, în București, Cluj, Timișoara și Iași, la a doua ediție a evenimentului «Noaptea lungă a filmelor scurte»" (ziare.com, 15 iunie 2010), *eurocomunism*. Preluându-i, limba română a demonstrat că este capabilă să se adapteze rapid la noutățile realității extralingvistice.

Clasa franţuzismelor sau a cuvintelor în curs de adaptare este alcătuită din unități lexicale cărora li s-a redus spectrul semantic, fiind integrate clasei împrumuturilor stilistice. După criteriul gradului de adaptare al acestor lexeme la sistemul limbii române, ele pot fi clasificate astfel:

a) lexemele care și-au păstrat atât pronunția, cât şi grafia franceză: *boutique* „Va fi primul *boutique*-hotel adevărat din România" (ziare.com, 16 februarie 2010), *café-festival* „*Café-festival* la Europafest" (ziare.com, 21 aprilie 2010);

b) elemente lexicale care prezintă anumite aspecte ale adaptării morfologice: *ambuteiaj–ambuteiajul–ambuteiajele* „Unii şi-au petrecut noaptea în *ambuteiaje*, alţii au profitat de ocazie pentru a schia în oraş: o furtună de zăpadă fără precedent a paralizat viaţa oraşului Kiev în acest weekend" („Jurnalul naţional", 25 martie 2013), „Romtelecom şi Cisco aduc, în premieră pentru România, tehnologia pregătită pentru „*ambuteiajul*" de pe Internet" („Adevărul", 15 mai 2014).

Pentru evidențierea caracterului străin al acestor termeni, în presa scrisă este frecventă folosirea cratimei pentru a arăta articolul sau desinențele: *boutique-uri* „s-au deschis mai multe *boutique-uri* pentru doamne plinuțe" („Jurnalul național", 4 aprilie 2009, p. 5). O trăsătură de fond ce caracterizează clasa franţuzismelor este aceea că multe dintre ele nu își dovedesc utilitatea funcțională în limba română actuală; ele însă pot fi folosite din dorința de a epata, de a șoca prin prețiozitate lexicală. Afirmăm aceasta de vreme ce există deja în limbă:

a) fie sinonime aparținând fondului principal de cuvinte: *a deschide – a antama*,

b) fie termeni neologici deja integrați în limbă: *a depăși – a surclasa*.

Cu siguranță, timpul va stabili relevanța acestora în economia lexicului nostru; astfel, va fi utilizată preponderent numai una dintre forme (până la eliminarea celeilalte) ori se va produce o specializare sub aspect semantic.

Clasa xenismelor franceze cuprinde elemente lexicale specifice culturii şi științei spațiului francez, folosite, aşadar, cu sens denotativ. Din punct de vedere semantic, analiza intreprinsă asupra acestor elemente scoate în evidență posibilitatea

BDD-V680 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 05:17:46 UTC)

conturării unor familii semantice având la bază sectoarele pentru care civilizația franceză este apreciată și recunoscută la nivel mondial, și anume: gastronomia, respectiv dulciurile și brânzeturile:

a) de produse alimentare dulci:

– *clafoutis* („bucătărie franțuzească: *clafoutis* cu struguri”; ziare.com, 2 septembrie 2012);

– *crème brûlée* („un gust suav – *crème brûlée* cu dulceață”; ziare.com, 7 martie 2009);

– *crêpes sucrée*, *crêpes salée*;

– *gofră* („*gofră* cu portocale și frișcă”; ziare.com, 6 mai 2010);

– *mousse* („*mousse* de ciocolată cu fructe”; ziare.com, 4 august 2011);

– *pain d'épis* („în acest boutique se comercializează *pain d'épis*”; ziare.com, 19 noiembrie 2007);

b) produse alimentare preparate din lapte:

– de capră: *chèvre-blanc* „[...] brânza *chèvre-blanc* a fost produsă inițial în Canada” („Jurnalul național”, 4 iulie 2007, p. 5);

– de oaie: *Roquefort* („[...] brânza, mai ales cea mucegăită, prelungește viața; așa că preferați *Roquefort*”; ziare.com, 19 decembrie 2012);

– caşcaval: *Emmental* („*Emmental* – una dintre cele mai fine brânzeturi, care merită gustate”; ziare.com, 11 februarie 2012)*;*

– brânza pastă: *Beaufort*;

– brânza maturată: *Brie* („brânza *Brie* – o plăcere cu iz franțusesc”; ziare. com, 11 noiembrie 2011), *Reblochon.*

Medicina este un alt sector prolific pentru manifestarea în limbă a unităților lexicale franceze. Cuvinte precum: *gemoterapia* („terapia cu ajutorul mugurilor”): „în *gemoterapie* se folosesc ţesuturile meristematice” („Jurnalul național”, 5 aprilie 2005, p. 3), *chiropractician* („persoană care practică ramura medicinei numită chiropraxie, adică manipulări prudente ale părţilor corpului, în mod special, ale coloanei vertebrale”): „[...] să-ți protejeze spatele, explica Tim Hutchful, *chiropractician*” (ziare.com, 23 aprilie 2010), *relaxoterapie* („terapie care presupune relaxarea totală”): „[...] este indicat ca o dată sau de două ori pe an să se facă *relaxoterapie*” („Jurnalul național”, 5 aprilie 2005, p. 4) sunt frecvente în limbajul specializat actual din ramura medicinii. Elementul lexical *terapie* se regăsește în formații frazeologice cu semnificative atestări în textele mass-mediei actuale, spre exemplu: *terapie comportamentală*, *terapie cognitivă*, *terapie familială*, *terapie de grup*, *terapie psihanalitică.* De asemenea, compusele în care apare ca afixoid reprezintă imitarea unor modele franțuzești cu structură analizabilă, precum: *electroterapie*, *gemoterapia*, *helioterapie*, *psihoterapie*, *relaxoterapia.*

Un alt domeniu în care se regăsesc o serie destul de lungă de frazeologisme de origine franceză este informatica, în a cărei sferă se înscriu următoarele sintagme: *calculator personal* („[...] un om al timpului modern nu poate exista fără *calculator personal*”, „Jurnalul național”, 2 noiembrie 2007, p. 9), *memorie virtuală* („Extinde

BDD-V680 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 05:17:46 UTC)

memoria virtuală a gadgetului tău"; ziare.com, 21 aprilie 2012), *realitate virtuală* („Jocuri ideale pentru *realitatea virtuală*, TOP 10"; ziare.com, 14 septembrie 2012), *rețea informatică* („[...] ești pe Facebook fără să știi – cum te urmărește întreaga *rețea*"; ziare.com, 22 octombrie 2011), *rețea locală* („Osama bin Laden, ajutat de o întreagă *rețea locală* de foști militari și spioni pakistanezi"; ziare.com, 30 aprilie 2012). Acestea au un caracter internațional datorită procesului intens de globalizare. La nivel mondial, franceza este vorbită, astăzi, de peste 169 de milioane de oameni, din peste 50 de ţări şi constituie una dintre cele mai studiate limbi străine din întreaga lume. A fost limba de cultură, importantă în egală măsură pentru ştiinţă, artă literatură sau comunicare interstatală, timp de câteva secole. În zilele noastre este una dintre cele douăsprezece limbii de lucru ale ONU şi se utilizează în continuare în diplomaţie, fiind de asemenea şi „ambasadoarea" vestitei gastronomii franceze, dar şi a modei, recunoscute drept model al eleganţei şi al inovaţiei.

Cu privire la adaptarea morfologică a xenismelor franceze, se observă că elementele nu poartă semne ale integrării în sistemul limbii române. Este vorba despre lexeme redate așa cum apar în limba sursă, precum: *bouquet garni* „ce este un *bouquet garni*?" (ziare.com, 24 ianuarie 2010), *foie gras* „ce se adaugă la *foie gras* pentru a-i da gustul special" (ziare.com, 13 mai 2010), *quiche lorraine* „*quiche lorraine* cu unt și cartofi" (ziare.com, 7 august 2008). Unul dintre termenii adaptați este substantivul *gofră*, fapt lingvistic remarcat prin folosirea articolului *-a*, specific pentru genul feminin, dar şi pluralul în *-e*: „delicioase *gofre* cu iz de Bruxelles" (RTv, 6 august 2010). Din clasa substantivelor masculine adaptate, face parte *chiropractician*, căruia i se atașează, fără a utiliza cratima, articolul hotărât: „[...] după cum explica *chiropracticianul* de peste ocean" (ziare.com, 11 februarie 2010).

Se poate afirma, așadar, că invazia de unități lexicale cu statut neologic, în această perioadă, a avut o serie de consecințe lingvistice, precum: înlăturarea limbii de lemn, reintroducerea și reevaluarea termenilor interbelici îndepărtați de regimul comunist, includerea treptată a vocabularului românesc în fenomenul general de globalizare.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

A. DICȚIONARE

Dimitrescu 1997 = Florica Dimitrescu, *Dicţionar de cuvinte recente*. Ediția a II-a, Editura Logos, Bucureşti, 1997.

DOOM^2 = *Dicţionarul ortografic, ortoepic şi morfologic al limbii române.* Ediția II-a revăzută şi adăugită, Editura Uniers Enciclopedic, București, 2005.

Imireanu 2001 = Mihai-Gheorghe Imireanu, *Dicţionar de abrevieri/sigle provenite din limbile: engleză, franceză, germană, italiană, rusă şi spaniolă, privind activitatea comercială internă şi internaţională, financiară, bancară, valutară şi corespondenţa comercială. Mică enciclopedie*, Bucureşti, 2001.

Marcu 2010 = Florian Marcu, *Marele dicţionar de neologisme*, Editura Saeculum I.O., Bucureşti, 2010.

BDD-V680 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 05:17:46 UTC)

B. LUCRĂRI DE SPECIALITATE

Avram 2008 = Carmen Avram, *Limba franceză pentru afaceri – vehicul de comunicare lingvistică şi interculturală*, în *Lucrările Primului Simpozion Internaţional de Lingvis*tică, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2008.

Barbu 2006 = Ana-Maria Barbu, *Observarea cuvintelor din presă neînregistrate în dicţionar*, în *Limba română. Aspecte sincronice şi diacronice. Actele celui de-al cincilea colocviu al catedrei de limba română*, Editura Universităţii din Bucureşti, Bucureşti, 2006.

Bogdan-Dascălu 2006 = Doina Bogdan-Dascălu, L*imbajul publicistic actual*, Editura Augusta-Artpress, Timişoara, 2006.

Dima 2007 = Emanuela Dima, *Vocabularul neologic românesc. Dificultăţi de normare*, în *Lucrările Primului Simpozion Internaţional de Lingvistică*, Bucureşti, 2007.

Dimitrescu 1995 = Florica Dimitrescu, *Dinamica lexicului românesc*, Editura Clusium–Editura Logos, Cluj-Napoca–Bucureşti, 1995.

Dimitrescu 2002–2003 = Florica Dimitrescu, *Drumul neîntrerupt al limbii române*, vol. I–II, Editura Clusium, Cluj-Napoca, 2002, 2003.

Dimitrescu 2005 = Florica Dimitrescu, *Dezvoltări semantice actuale: cazul medicinei,* în *Direcţii în cercetarea lingvistică actuală. In memoriam Magdalena Vulpe*, Editura Universităţii din Ploieşti, Ploieşti, 2005.

Goosse 1997 = André Goosse, *Le bon usage*, Editura De Boeck, Bruxelles, 1997.

Guţu Romalo 2005 = Valeria Guţu Romalo, *Aspecte ale evoluţiei limbii române*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2005.

Niculescu 1978 = Alexandru Niculescu, *Individualitatea limbii române între limbile romanice.* 2. *Contribuţii socioculturale*, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978.

Sala 2010 = Marius Sala, *101 cuvinte moştenite, împrumutate şi create*, Editura Humanitas, Bucureşti, 2010 (Viaţa cuvintelor).

LOANWORDS OF FRENCH ORIGIN IN THE NOWADAYS MASS MEDIA (*Abstract*)

The French influence, in a normal decrease, considering the nowadays social and political background all over the world, can be noticed in different areas, such as cookery, literature, movie industry, fashion, medicine and music. The studied linguistic material was taken by the press, mainly the written press, as it is a fact that all the changes in the language are being faithfully recorded in the newspapers. The use of these words in the lexical and grammatical system of Romanian language shows that there are four types of words: used foreign words, words that are about to be used, words of French origin and French words.

Cuvinte-cheie: *influenţă franceză, mass-media, limba română, sistem gramatical, sistem lexical.*
Keywords: *French influence, mass-media, Romanian language, grammatical system, lexical system.*

Universitatea din Oradea
C. N. Iosif Vulcan
Oradea, str. Jean Calvin
ema.rosazah@yahoo.com

BDD-V680 © 2015 Argonaut
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.75 (2026-11-02 05:17:46 UTC)